

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد
اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه کارشناسی ارشد خانم لیلا آرغا رشته
اقتصادانرژی تحت عنوان: «بررسی تحریم بخش نفت گاز ایران با استفاده از نظریه
بازی ها» از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی
ارشد پیشنهاد می کند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما	دکتر حسین صادقی	استادیار	
۲- استاد مشاور	دکتر کاظم یآوری	دانشیار	
۳- استاد ناظر	دکتر علیرضا ناصری	استادیار	
۴- استاد ناظر	دکتر قهرمان عبدلی	دانشیار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی دکتر علیرضا ناصری		استادیار	

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته
سال در دانشکده دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی

سرکار خانم/جناب آقای دکتر ، مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر

و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب سرکار خانم/جناب آقای دانشجوی رشته اسماء - ارشد مقطع کارشناسی ارشد

تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: سرکار خانم/جناب آقای

تاریخ و امضا: ۱۷/۱۰/۹۰

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب..... آری..... دانشجوی رشته..... (امضاء- آری)..... ورودی سال تحصیلی..... ۸۸-۸۹..... مقطع..... دانشکده..... دانشگاه..... متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضاء:.....
تاریخ:/...../.....

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده مدیریت و اقتصاد

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم اقتصادی - اقتصاد انرژی

بررسی تحریم بخش نفت و گاز ایران با استفاده از نظریه بازی‌ها

استاد راهنما:
دکتر حسین صادقی سقدل

استاد مشاور:
دکتر کاظم یآوری

لیلا آرغا

دی ۱۳۹۰

تقدیم به

پدر و مادر مهربانم،

که وجودم برایشان همه رنج بود و وجودشان برایم همه مهر!
توانشان رفت تا به توانایی برسم و مویشان سپیدی گرفت تا رویم سفید بماند،
آنانی که فروغ نگاهشان، گرمی کلامشان و روشنی مویشان سرمایه‌های
جاودانه‌ی زندگی من است.

تقدیر و تشکر

به مصداق "من لم یشکر المخلوق و لم یشکر الخالق" بسی شایسته است از استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای دکتر حسین صادقی سقدل سپاسگذاری نمایم که با صبر و حوصله بسیار مرا در مسیر تهیه این پایان نامه با راهنمایی‌هایی بخردانه هدایت فرمودند.

از استاد مشاور جناب آقای دکتر کاظم یآوری به سبب بیان دیدگاه‌های سازنده تشکر و قدردانی می‌نمایم.

هم‌چنین از برادرانم که همواره مشوق و یاریگرم بوده‌اند تشکر می‌نمایم.

چکیده

تحریم‌های اقتصادی، ابزاری جهت نیل به اهداف و مقاصد سیاسی است. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در زمستان ۱۹۷۹، ایالات متحده آمریکا تا کنون بارها از این ابزار علیه کشور ایران استفاده نموده است که از مهم‌ترین اثرات اقتصادی این تحریم‌ها اعمال مجازات برای شرکت‌هایی است که در توسعه میادین نفتی ایران شرکت نمایند. هدف از انجام تحقیق حاضر، بررسی وضعیت سه بازیکن ایران، آمریکا و شرکت‌های نفتی با استفاده از نظریه بازی‌ها می‌باشد. بازی بین این سه بازیکن در هر دو حالت ایستا و پویا مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر این، بازی بین ایران و آمریکا در حالت ایستا به لحاظ کمی تجزیه و تحلیل می‌گردد و نتایج حاصل از این قسمت با شواهد در دسترس از رفتار بازیکنان ایران و آمریکا در سالهای گذشته مقایسه می‌گردد. برای هر کدام از بازیکنان دو استراتژی تعریف می‌شود، که استراتژی‌های ایران به صورت واگذاری توسعه میادین نفتی به شرکت‌های بین‌المللی و شرکت‌های داخلی تعریف شده است. هم‌چنین استراتژی‌های آمریکا به صورت اعمال فشار بیشتر و اعمال فشار کمتر علیه دولت ایران می‌باشد. شرکت‌های بین‌المللی نیز باید بین دو استراتژی مشارکت کمتر و مشارکت بیشتر در توسعه میادین نفتی ایران، یکی را انتخاب کنند. در تعادل نش به دست آمده از بازی ایستا، ایران استراتژی واگذاری به شرکت‌های داخلی، آمریکا استراتژی اعمال فشار بیشتر و شرکت‌های بین‌المللی نیز استراتژی مشارکت بیشتر را انتخاب می‌کنند. که این شرایط منجر به برداشتی در سطح پایین از میادین نفتی ایران خواهد شد. تعادل به دست آمده در بازی پویا که به تعادل SPE معروف است، تعادلی در سطح برداشت بالاتر خواهد بود.

کلید واژه: تحریم‌ها، نظریه بازی‌ها، تعادل نش، تعادل SPE

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
د	فهرست علایم و نشانه‌ها
و	فهرست جدول‌ها
ز	فهرست شکل‌ها
ح	فهرست نمودارها

فصل اول: مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۲	۱-۱ مقدمه
۶	۲-۱ اهداف تحقیق
۶	۳-۱ سوالات تحقیق
۷	۴-۱ فرضیه‌ها
۷	۵-۱ ضرورت انجام تحقیق
۷	۶-۱ روش تحقیق
۷	۷-۱ جنبه جدید بودن و نوآوری

فصل دوم: بخش انرژی در روابط ایران، امریکا و شرکت‌های نفتی بین‌المللی

۹	۲-۱ مقدمه
۹	۲-۲ الزامات توسعه تکنولوژی در صنعت نفت

- ۳-۲ سطوح قابلیت‌های تکنولوژیکی ۱۱
- ۴-۲ چشم انداز توسعه تکنولوژی در صنایع بالادستی نفت و گاز ۱۴
- ۵-۲ بازیگران تکنولوژی در عرصه بالادستی ۱۵
- ۶-۲ تکنولوژی و بازار نفت و گاز ۱۷
- ۷-۲ نقش نفت در اقتصاد ایران ۱۸
- ۸-۲ انواع قراردادهای بخش نفت و گاز ۱۸
- ۱-۸-۲ قراردادهای امتیازی ۱۹
- ۲-۸-۲ قراردادهای مشارکت در تولید ۱۹
- ۳-۸-۲ قراردادهای مشارکت در سرمایه‌گذاری ۲۰
- ۴-۸-۲ قراردادهای خدماتی ۲۱
- ۹-۲ تحریم‌ها ۲۳
- ۱-۹-۲ ادبیات تحریم ۲۳
- ۲-۹-۲ روش‌های تحریم (انواع تحریم) ۲۴
- ۳-۹-۲ زمان شروع تحریم‌ها و روند شکل‌گیری آنها در مورد ایران ۲۵

فصل سوم: روش تحقیق

- ۱-۳ مقدمه ۳۰
- ۲-۳ تاریخچه مختصری از نظریه بازی‌ها ۳۰
- ۳-۳ مقدمه‌ای بر نظریه بازی‌ها ۳۳
- ۴-۳ بازی‌های ایستا با اطلاعات کامل ۳۷

۳۸ فرم استراتژیک بازی‌ها ۱-۴-۳
۴۰ فرم ماتریسی بازی ۲-۴-۳
۴۱ تعادل نش ۳-۴-۳
۴۱ بازی‌های پویا با اطلاعات کامل ۵-۳
۴۳ بازی با اطلاعات تمام و ناتمام ۱-۵-۳
۴۳ مجموعه اطلاعاتی ۲-۵-۳
۴۴ فرم استراتژیک یک بازی فرم بسط یافته ۳-۵-۳
۴۵ تعادل SPE در بازی ۴-۵-۳
۴۷ پیشینه تحقیق ۶-۳

فصل چهارم: نظریه بازی‌ها و تحلیل تحریم در بخش انرژی ایران

۵۲ مقدمه ۱-۴
۵۲ بازی ایستا ۲-۴
۵۲ مجموعه بازیکنان ۱-۲-۴
۵۵ استراتژی‌ها ۲-۲-۴
۵۶ پیامد بازیکنان ۳-۲-۴
۶۱ تعادل نش ۴-۲-۴
۶۲ بازی پویا ۳-۴
۶۸ معادلات رفتاری بازیکنان ۴-۴
۷۴ فصل پنجم: خلاصه، نتیجه گیری و پیشنهاد ۷۴

٨٠ منابع

فهرست علائم و نشانه‌ها

علامت اختصاری

عنوان

I	ایران
A	امریکا
C	شرکت‌های بین‌المللی نفتی
D	استراتژی اعمال فشار بیشتر
E	استراتژی اعمال فشار کمتر
C	استراتژی واگذاری به شرکت‌های داخلی
B	استراتژی واگذاری به شرکت‌های بین‌المللی
H	استراتژی مشارکت کمتر
G	استراتژی مشارکت بیشتر
U _I	تابع پیامد ایران
U _A	تابع پیامد امریکا
G	ظرفیت بالقوه تولید نفت ایران
g	تولید بالفعل نفت ایران (تعداد بشکه‌های نفت تولید شده ایران)
(G-g).....	تعداد بشکه‌های نفت تولید نشده ایران
v(g)	ارزش هر بشکه نفت
c(g)	هزینه استخراج هر بشکه نفت برای ایران

P هزینه سیاسی ناشی از اعمال تحریمها در طول زمان برای امریکا

t متغیر زمان

$(G-g)_{(.)}$ تعداد بشکه‌های نفت تولید نشده در زمان حال

$(G-g)_{(t)}$ تعداد بشکه‌های نفت تولید نشده در زمان

k نسبت کاهش

فهرست جدول ها

صفحه

عنوان

جدول ۱-۲: شاخص‌های مالی شرکت‌های برتر انرژی جهان ۱۶

جدول ۱-۴: بازی ایران، امریکا و شرکت‌های بین‌المللی در حالت ایستا در صورت انتخاب استراتژی G توسط

شرکت‌های بین‌المللی ۶۰

جدول ۲-۴: بازی ایران، امریکا و شرکت‌های بین‌المللی در حالت ایستا در صورت انتخاب استراتژی H توسط

شرکت‌های بین‌المللی ۶۱

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۱۰	شکل ۱-۲: الگوی مطالعه چشم انداز توسعه تکنولوژی در صنعت نفت، گاز و پتروشیمی
۱۲	شکل ۲-۲: سطوح قابلیت های تکنولوژیکی در صنعت
۶۴	شکل ۱-۴: فرم بسط یافته بازی بین ایران، امریکا و شرکت های بین المللی در حالت پویا

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

نمودار ۱-۲: مقایسه درآمدهای نفتی ایران، شرکت‌های بی‌پی و شل ۱۳

نمودار ۱-۴: نمودار تابع نمایی زوال هزینه سیاسی امریکا ۷۱

نمودار ۲-۴: مقایسه تولید نفت ایران و عربستان ۷۲

فصل اول

مقدمه و کلیات طرح تحقیق

"تحریم‌های اقتصادی^۱ به عنوان ابزاری برای نیل به اهداف سیاست خارجی استفاده می‌شوند. به همین علت دولت امریکا در پیشبرد سیاست خارجی خود به تحریم‌های اقتصادی روزافزون متوسل می‌شود." (علیخانی، ۱۳۸۰)

از نظر "باری ای کارتر"^۲ تحریم‌های اقتصادی به معنی "تدابیر قهرآمیز اقتصادی علیه یک یا چند کشور برای ایجاد تغییر در سیاست‌های آن کشور است و یا دست کم بازگوکننده نظر یک کشور درباره این قبیل سیاست هاست."

"بدین ترتیب عبارت "تحریم‌های اقتصادی" به معنی اقدامات غیرنظامی است که بر انتقال کالا، خدمات و یا سرمایه به یک کشور خاص، تأثیر نامطلوبی می‌گذارد و هدف از برقراری آن تنبیه یا مجازات و یا وادار ساختن آن کشور به تطبیق خود با اهداف سیاست دولت تحریم‌کننده از اقدامات و رفتارهای آن کشور است." (بهروزی‌فر، ۱۳۸۳)

تحریم‌های اقتصادی در طول قرن‌ها جزئی از مهارت‌های دیپلماتیک بوده و هست. اساساً تحریم‌ها برای حصول اهداف متفاوتی مورد استفاده قرار می‌گیرند و بعضی مواقع بصورت اقدامات قهری اتخاذ شده سیاست خارجی به جز جنگ، ابزار چندجانبه دیپلماسی بازدارنده، استراتژی برای ایجاد تغییرات سیاسی و اجتماعی در کشور هدف، یا حتی مقدمه‌ای بر جنگ می‌باشد.

تحریم علیه ایران از جانب کشورهای غربی و در جهت توقف در پیشرفت برنامه اتمی ایران شکل گرفت. این تحریم‌ها تا کنون نتوانسته بر روی برنامه اتمی ایران تأثیرگذار باشد، بلکه تأثیرات منفی بر روی اقتصاد ایران گذاشته است. این تحریم‌ها در زمینه‌های اقتصادی، علمی، سیاسی، فروش سلاح و مهمات می‌باشد. این تحریم‌ها بخش نفت و گاز ایران را شامل نمی‌شود، اما تحریم‌های یک‌جانبه امریکا و فشارهای این کشور بر شرکت‌های نفتی متقاضی به سرمایه‌گذاری در ایران موجب شده آنها تمایلی به انعقاد قرارداد جدید نداشته باشند.

نخستین تحریم جامع سراسری علیه ایران در دوران معاصر، تحریم بریتانیا علیه ایران بمنظور واکنش در برابر انتخاب دکتر محمد مصدق به وزارت بود که هدف ملی‌سازی صنعت نفت را دنبال می‌کرد. اولین قطعنامه

۱. Economic Sanction

۲. Barry E. Carter

شورای امنیت علیه ایران در زمان نخست‌وزیری محمد مصدق و بمنزله واکنش علیه ملی شدن صنعت نفت ایران صادر شد. آمریکا نیز در سال ۱۹۸۰ تحریم‌های اقتصادی وسیعی را در واکنش به تصرف سفارت آمریکا در تهران علیه ایران وضع نمود. در سال ۱۹۹۵، بیل کلینتون رئیس جمهور وقت آمریکا اقدام به وضع تحریم‌هایی نمود که به موجب آن شرکت‌های نفتی آمریکایی از سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفت و گاز ایران منع شده بودند. همچنین روابط بازرگانی با ایران نیز یک‌جانبه قطع گردید در سال ۱۹۹۶ کنگره قانون تحریم ایران - لیبی را تصویب کرد که مشخصه عمده آن تحریم سرمایه‌گذاری‌ها در پروژه‌های نفت و گاز دو کشور بود.

در ژوئن ۲۰۱۰ نیز قانون تحریم‌های یک‌جانبه در کنگره آمریکا علیه سیستم بانکی و انرژی ایران به تصویب رسید. به موجب این قانون، شرکت‌های خارجی که به پیشرفت صنعت نفت ایران کمک کنند و همچنین بانک‌های خارجی که زمینه دسترسی ایران به سیستم مالی بین‌المللی را فراهم کنند، از فعالیت گسترده در ایالات متحده و دریافت امتیازهای مالی منع خواهند شد. گفتنی است تاکنون شمار بانک‌های ایرانی جای گرفته در فهرست تحریم‌های آمریکا به ۲۱ بانک رسیده است.

بطور کلی دلایل و اهداف وضع تحریم عبارتند از:

- تمایل به تأثیرگذاری در سیاست‌ها یا حتی ایجاد تغییر در نظام سیاسی یک کشور.
- تنبیه و مجازات یک کشور به علت سیاست‌های آن کشور و نشان دادن مخالفت خود با سیاست‌های هدف تحریم.
- ایجاد تغییر در نظام سیاسی کشور هدف تحریم و بوسیله ایجاد بی‌ثباتی در آن کشور.
- کاهش توان نظامی کشور هدف.
- برحذر داشتن کشور تحریم‌شده از تعقیب برخی سیاست‌های ناخوشایند در آینده (بازدارندگی).
- برای برخی محافل داخلی کشور تحریم‌کننده مسجل شود که دولت آن کشور در صورت اقتضا برای تعقیب منافع ملی خود اقدام می‌کند.
- و اهمیت رابطه با ایران را برای آمریکا می‌توان اینگونه بیان کرد:
- دارا بودن منابع انرژی عظیم مانند نفت و گاز.